

ENKELE ESTHETISCHE ASPECTEN VAN DE TOTALE PROTHESE*)

DOOR A. OLT HOF

Dames en Heren,

In de Boston Independent Advertiser van 3 juli 1749 – dat is ruim 200 jaar geleden – adverteerde een zekere meneer Roquet met gebitsprothesen, waarvan hij zulk een uitzonderlijke kwaliteit garandeerde, dat de gelukkige bezitter weer naar hartelust zou kunnen eten, drinken, vloeken, roddelen, ruzie maken, lachen, etc. U hoort het, ook toen reeds was men zich bewust van de veelzijdige diensten van het kunstgebit.

Deze diensten zijn, evenals bij het natuurlijke gebit, te herleiden tot enkele hoofdfuncties en één daarvan zou men de fysiologische functie kunnen noemen.

Hiermee wordt bedoeld, dat het gebit – zowel het natuurlijke – als het kunstgebit – een belangrijke invloed heeft op de gelaatsuitdrukking.

In de eerste plaats is het een steun, een harde onderlaag, voor de mimische musculatuur en andere weke delen rondom de mondopening en *in de tweede plaats* is het gebit een opvallend onderdeel van het gelaat bij het spreken en lachen.

Het gebit is zo opvallend door het contrast van het tandweefsel met de omgeving van gingiva, lippenrood en gelaatshuid, die van een geheel andere kleur en structuur zijn. Bovendien trekt het gebit, op zich zelf beschouwd, ook de aandacht door een bepaalde vorm, kleur en stand der tanden afzonderlijk en ten opzichte van elkaar. Die constellatie van het front kan een meer of minder sterk individueel karakter hebben en daardoor een zeer persoonlijke en affect-beladen indruk maken op de beschouwer: het gebit kan sympathiek aandoen of onsympathiek, of b.v. aardig, gemeen, mannelijk, agressief; het kan de sex-appeal versterken of ook: verzwakken; het kan oud of jong aandoen.

Indien de indruk, die het gebit zelve op ons maakt en de indruk die

---

*) Voordracht gehouden op de voorjaarsvergadering 1960 van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen te Utrecht.

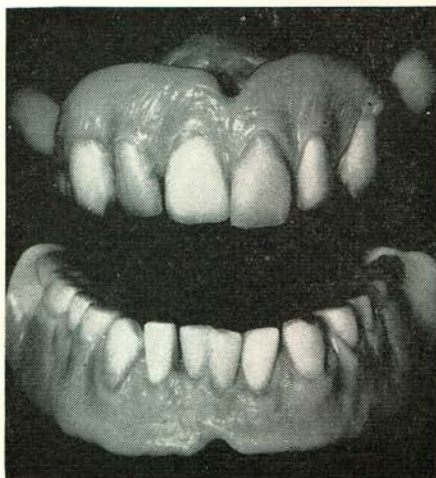

Fig. 1 Approximale begrenzing van iedere tand beaccentueerd door het aanbrengen van diastemen (van verschillende breedte, om eentonigheid te vermijden). Gechargeerde tandvormen, geslepen uit in de handel zijnde porseleinen tanden; overdrijving van de vorm is soms nodig om een voldoende „mannelijk” effect te verkrijgen. Onregelmatige incisale lijn van het gehele front. Tandniet alle van dezelfde kleur, waardoor eentonigheid van het front wordt vermeden.

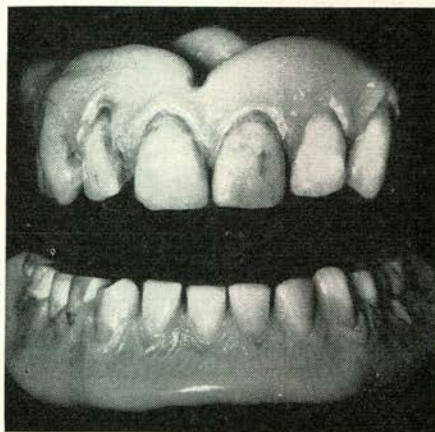

Fig. 2 Zie het commentaar bij Fig. 1. In dit geval zijn cramponloze porseleinen tanden gebruikt; zij zijn beslepen, bijgekleurd en opnieuw gebakken (door de heer L. de Vries, chef tandtechnisch laboratorium der Rijks-Universiteit te Groningen).

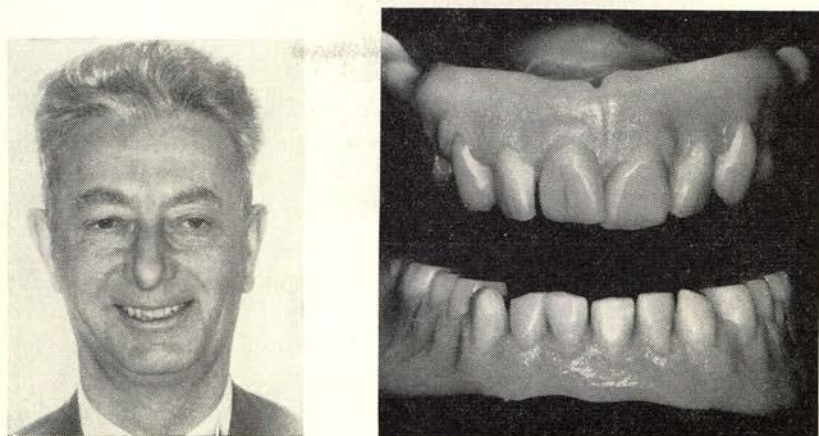

Fig. 3. Zie het commentaar bij Fig. 1.

wij van het bijbehorende individu hebben, met elkaar in overeenstemming zijn, worden wij getroffen door een gevoel van harmonie. En het is nu juist de opgave van de prothetist een prothese te maken, waarvan de indruk harmonieert met die van de prothesedragers. Dit is een moeilijke opgave, het is U maar al te goed bekend en daar komt dan nog bij, dat de beoordeling van het resultaat uitermate subjectief is. De enig juiste oplossing voor een bepaald geval bestaat niet, altijd vindt een ander wel een – volgens hem of haar – betere oplossing.

Hoe nu, moeten we te werk gaan, hoe geraken we tot een passend prothese-front? Diverse auteurs hebben ons, via de vakliteratuur, hun systeem aan de hand gedaan. Om er enkele te noemen:

WILLIAMS, die zijn principe van de congruentie van tandvorm en ge-laaitsvorm als uitgangspunt nam.

Een recente publicatie is die van de Duitser HÖRAUF, die voortbouwt op zijn beroemde landgenoot KRETSCHMER en zegt, dat bij een bepaald constitutietype een bepaalde gebitsvorm behoort. Hij adviseert ons om deze correlatie ook toe te passen bij het opstellen van het prothese-front. Een andere moderne publicatie, waarnaar ik U gaarne verwijst, is die van FRUSH en FISHER in de *Journal of Prosthetic Dentistry*, die er de nadruk op leggen, dat de tandvorm als mathematisch gegeven niet belangrijk is, maar dat door de tandvorm en de compositie van het gehele front een bepaald karakter tot uitdrukking gebracht kan worden. Door middel van subtiele nuanceringen moeten de tanden in overeenstemming worden gebracht met de persoonlijkheid waarvoor ze bestemd zijn. De tandarts

moet daarbij kunnen beschikken over een zekere mate van esthetisch gevoel.

Alvorens ik over mijn eigen werk spreek, wil ik U een kleine anecdote vertellen. Deze betreft een Amerikaanse collega, die veel werk maakte van zijn frontopstellingen en die, toen men hem naar zijn werkwijze vroeg, antwoordde:

- Dat zal ik je vertellen, luister maar: Ik neem een tand en daar slijp ik dan net zo lang aan tot ik denk: „Ja, dat is 'm.”
- O, was het commentaar, en hoe doe je dat dan precies?, waarop hij antwoordde:
- „I don't know, I grind the teeth, until I like their looks.”

Op dit punt van mijn voordracht aangekomen begin ik mij iets minder op mijn gemak te voelen, want ik heb U eigenlijk niet veel meer te zeggen dan die Amerikaanse collega. Misschien had U wel verwacht, dat ik U een duidelijk systeem aan de hand zou kunnen doen, maar tot mijn spijt moet ik U dan teleurstellen. Ik kan U slechts in grote lijnen vertellen van mijn opvattingen en deze zijn bovendien niet nieuw en in het geheel niet opzienbarend.

Allereerst dienen we er achter te komen wat de patiënt van de prothese verwacht – en ik spreek dan alleen over de esthetische kwaliteiten. Wanneer de tandarts hiernaar informeert, dan dient hij de antwoorden op de juiste wijze te interpreteren en dat betekent vaak dat hij ze niet letterlijk moet nemen. Het intuïtief aanvoelen wat patiënt de bedoelt, het „Einfühlen”, zoals WILD het uitdrukt, speelt hierbij een grote rol.

In het algemeen doet men de patiënt het meeste plezier met een prothese, die het natuurlijke gebit imiteert, met dien verstande dat men, vooral bij de vrouwelijke patiënten, niet alle cosmetisch storende eigenschappen van het vroegere natuurlijke gebit copieert, maar zinvolle verbeteringen aanbrengt, die de aanblik veraangename. De patiënt zal zich bij het passen van de prothese verrast tonen en na het plaatsen komt er een gevoel van zich-zelf-weer-zijn over hem.

Enkelen en misschien zelfs wel velen onder U, zullen het in principe niet met mij eens zijn wat het aanbrengen van die verbeteringen betreft, omdat dit wel eens leidt tot een prothese, die op zich zelf beschouwd dan wel fraai mag zijn, doch waarvan het uiterlijk niet past bij de leeftijd van de patiënt. Deze opponenten moge ik dan wijzen op de grote opgang, die de cosmetica heden ten dage hebben gemaakt. Het gebruik van schoonheidsmiddelen is gemeengoed geworden en wordt door de meesten onzer in positieve zin gewaardeerd, ook al is de onechtheid van het effect duidelijk te onderkennen.

4a) met oude prothese

4b) jeugdfoto

WILD schrijft ergens:

– De vrouw maakt zich graag mooi en wil graag jong blijven, dat behoort bij haar aard. De prothetist behoort haar in dit opzicht, en indien mogelijk, te helpen”.

In tegenstelling tot de vrouwelijke patiënten accepteren de mannen doorgaans – maar lang niet altijd – gemakkelijker een prothese die wat het uiterlijk betreft bij hun leeftijd past. Ook hier zal de tandarts zich bij de smaak van zijn patiënt moeten aanpassen.

4 c) met nieuwe prothese

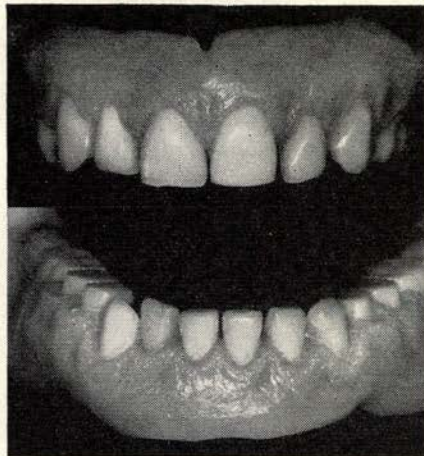

Fig. 4. Opstellen met behulp van een oude foto.

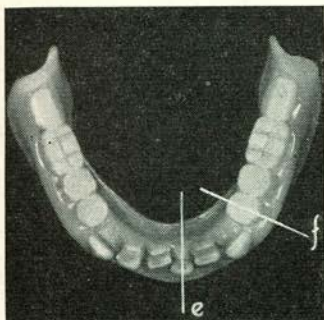
5 a) met oude prothese

5 b) jeugdfoto

5 c) met nieuwe prothese

5 d) de nieuwe onderprothese, doorsneden bij e en f aangegeven in de figuren e en f.

5 e) doorsnede bij I₁ i.s.

5 f) doorsnede bij P₁ i.s.

Fig. 5. De oude prothese biedt te weinig steun aan de onderlip. Bij het opstellen van de nieuwe prothese heeft een oude foto als leidraad gediend.

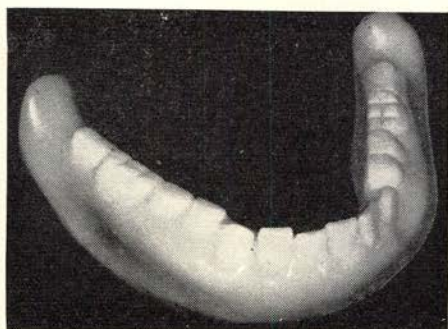
Bij deze patiënt is, na verregaande resorptie van de processus alveolaris der onderkaak, in het front een plateau ontstaan, ventraal van de resten der processus alveolaris gelegen. De vlakke vorm van dit plateau maakt het mogelijk om het onderfront vóór deze processusresten op te stellen zonder gevaar voor kippen der onderprothese tijdens de kauwfunctie. Door deze labiale positie van het onderfront (zie e) en door een verdikking van kunstharz ter hoogte van de cervicale rand der onderpremolaren (zie f) wordt de onderlip beter gesteund in de buurt van het lippenrood en de mondhoeken (vergelijk de welving der onderlip in de portretten a, b, en c).

6 a) met oude prothese

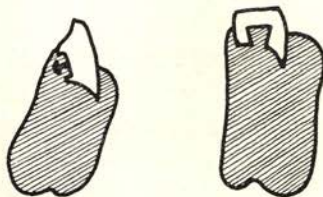

6 b) met nieuwe prothese

6 c) de nieuwe onderprothese

6 d) doorsnede bij I₁ i.s.

6 e) doorsnede bij P₁ i.s.

Fig. 6. De oude prothese biedt te weinig steun aan de onderlip.

Er heeft extreme resorptie van de processus alveolaris der onderkaak plaats gehad, maar er is in het front niet een plateau ontstaan zoals in het vorige geval (Fig. 5). Het onderfront van de nieuwe prothese kon daarom niet zover ventraal opgesteld worden, dat daarmee een voldoende steun voor de onderlip werd verkregen. Er werd daarom een kunsthars verdikking aangebracht ter hoogte van de cervicale randen der frontelementen (zie d), welke zich voortzet in een verdikking in de premolaarstreek (zie e) waardoor ook voor de mondhoeken een betere ondersteuning werd verkregen.

Het laatste is niet alleen esthetisch van belang, doch helpt ook mee bij het genezen of het voorkómen van mondhoekrhagaden.

Grondbeginsel is dus: men helpt de patiënt het beste met een prothese, die het natuurlijke gebit van vroeger imiteert. Hiertoe heeft men gegevens nodig (b.v. model van het natuurlijke gebit, jeugdfoto's). Ontbreken deze gegevens, dan zal de tandarts, gesteund door zijn esthetisch gevoel en eventueel met behulp van de systemen, zoals enkele auteurs die aanbevelen, een harmonieërend prothesefront moeten creëren. In beide gevallen, zowel bij de imitatie van het vroegere gebit als bij de vrije creatie is er sprake van een artistieke opgave en is esthetisch voelen onmisbaar.

Tot zover over de tanden zelf en hun onderlinge stand.

Daarstraks heb ik U ook genoemd de taak van de prothese om de weke delen rondom de mondopening te steunen en daarmee de gelaatscontouren te herstellen.

Soms en met name bij een verregaande resorptie van de onderprocesus, levert dit grote moeilijkheden op. Professor BUISMAN heeft er in zijn laatste artikelen nog weer eens op geattendeerd, dat men in deze gevallen doorgaans geen hooggestemde verwachtingen mag hebben omtrent het herstel van de gelaatsvorm.

Het is bovendien een illusie om te menen, dat een goed gevulde bovenlip de aandacht wel van de ingevallen onderlip zal afleiden.

Soms is het echter toch nog wel mogelijk om met, ik zou haast zeggen, kunst- en vliegwerk, tot een dragelijk resultaat te geraken.

Ik ben mij bewust, dat ik in de inleiding zeer beknopt ben geweest en dat het fotomateriaal casuïstisch van opzet is (ik heb U meer mijn resultaten dan mijn werkwijze laten zien). En die resultaten zijn bovendien tot mijn grote verdriet nog lang niet volmaakt.

Maar ik hoop nochtans bij U weer eens de interesse te hebben gewekt voor een zo goed mogelijk fysionomisch herstel van de patiënt, die wij door de totale extractie zo zeer hebben verminkt; een verminking, die tot overmaat van ramp door de continue resorptie der processus alveolares van progressieve aard is.

Geraadpleegde literatuur:

1. ARNOLD, L. V., Uiteenlopende tendensen in de tandvervangkunst, T.v.T. 66:668 (1959).
2. BUISMAN, P. H., Enkele hoofdstukken uit de praktijk der volledige prothese, T.v.T. 57:835 en 933 (1950), 58:126, 271, 365, 453, 541, 633, 710, 809, 912 en 986 (1951), 59:33 (1952).
3. BUISMAN, P. H., De rustpositie van de onderkaak II, T.v.T. 59:907 (1952).
4. BUISMAN, P. H., Enkele biologische aspecten van de volledige prothese, T.v.T. 61:95 (1954).
5. BUISMAN, P. H., De moeilijkheden met de onderprothese T.v.T. 61:326 (1954).
6. BUISMAN, P. H., Tandheelkunde en tandheelkunst II, T.v.T. 62:600 (1955).
7. BUISMAN, P. H., De stabiliteit der totale onderprothese, T.v.T. 63:514 (1956).
8. BUISMAN, P. H., Shortlip-tanden: wel en wee, T.v.T. 64:759 (1957).
9. BUISMAN, P. H., Nogmaals de shortlip-tanden, T.v.T. 65:33 (1958).
10. BUISMAN, P. H., Problemen der tandvervangning, T.v.T. 65:486 (1958).
11. BUISMAN, P. H., Ervaringen over prothetische tekortkomingen, T.v.T. 66:6 (1959).
12. BUISMAN, P. H., Wat heeft de volledige tandvervangning aan gelaatsherstel te bieden? T.v.T. 67:3 (1960).
13. CLAPP, G. W., How the science of esthetic tooth-form selection was made easy, J. Pros. Den. 5:596 (1955).
14. DEENIK, B. Z., Shortlip-tanden: wel en wee, T.v.T. 64:872 (1957).
15. FRUSH, J. P. and FISHER, R. D., Introduction to dentogenic restorations, J. Pros. Den. 5:586 (1955).
16. FRUSH, J. P. and FISHER, R. D., How dentogenic restorations interpret the sex factor, J. Pros. Den. 6:160 (1955).
17. FRUSH, J. P. and FISHER, R. D., How dentogenics interprets the personality factor, J. Pros. Den. 6:441 (1956).
18. FRUSH, J. P. and FISHER, R. D., The age factor in dentogenics, J. Pros. Den. 7:5 (1957).
19. FRUSH, J. P. and FISHER, R. D., The dynesthetic interpretation of the dentogenic concept, J. Pros. Den. 8:558 (1958).
20. FRUSH, J. P. and FISHER, R. D., Dentogenics: its practical application, J. Pros. Den. 9:914 (1959).
21. HELBIG, K., Das prothetische Zahnbild, Z. Welt Ref. 60:70 (1959).
22. HÖRAUF, KARL, Form und Stellung der Frontzähne in ihrer Beziehung zu Körperbautypen, Carl Hanser Verlag, München 1958, 2e Aufl.
23. ROBERTS, A. L., Present-day concepts in complete denture service, J. Pros. Den. 9:900 (1959).
24. TEMPEL, F. J., Aesthetische factoren bij de totale prothese, T.v.T. 59:525 (1952).
25. VEN, J. G. VAN DER, Totale prothese, G. J. & D. Tholen, Utrecht 1954.
26. WALL STREET JOURNAL STAFF REPORTER, Eat, drink, swear, quarrel- and be gay, toothfully, J. Pros. Den. 8:608 (1958).
27. WILD, W., Funktionelle Prothetik, Benno Schwabe & Co, Basel 1950.